

Tēze. Par sekām, ja darba līgumu lūdz izbeigt darbinieks, kam daba līgums uzteikts nelikumīgi.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta
2005.gada 9.februāra**

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC – 71

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R.Krauze,
senatore R.Zaķe,
senators I.Fridrihsons,

piedaloties zvērinātām advokātēm L.Katinai un I.Miezei,

2005.gada 9.februārī Rīgā izskatīja atklātā sēdē civillietu sakarā ar prasītājas I.D. kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 13.oktobra spriedumu I.D. prasībā pret Latgales amatniecības meistarų skolu par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā, atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējumu, darba samaksas un kompensācijas piedziņu par neizmantoto atvaļinājumu.

Noklausījis senatora R.Krauzes ziņojumu, I.D. pārstāves zvērinātas advokātes I.Miezes paskaidrojumu, ka kasācijas sūdzība apmierināma un Latgales amatniecības meistarų skolas pārstāves zvērinātas advokātes L.Katinas paskaidrojumu, ka spriedums atstājams negrozīts, Senāts

k o n s t a t ē j a

Latgales Amatniecības meistarų skola 2001. gada 10.septembrī noslēdza darba līgumu ar I.D., pieņemot viņu darbā par direktora vietnieci mācību un audzināšanas darbā.

Ar skolas direktores rīkojumu Nr.60-k prasītājai I.D. uzteikts darbs ar 2002. gada 17.oktobra saskaņā ar Darba likuma 101.panta 1.punktu no 2002.gada 17.oktobra. Ar rīkojumu Nr.61-k viņa tika atstādināta no darba ar 2002.gada 7.oktobri.

I.D., pamatojoties uz Darba likuma 9., 122., 124., 125. un 126.pantu, 2002.gada 7.novembrī iesniedza prasību pret Latgales Amatniecības meistarų skolu par darba devēja 2002.gada 7.oktobra rīkojumu Nr.60-k un Nr.61-k atzīšanu par spēkā neesošiem, atjaunošanu darbā un atlīdzības par darba piespiedu kavējumu piedziņu. Tiesas sēdē prasītāja lūdza izbeigt darba tiesiskās attiecības ar tiesas sprieduma dienu.

Rēzeknes tiesa 2003.gada 20.jūnijā nosprieda prasību apmierināt. Apmierināts arī prasītājas I.D. grozījums prasības pieteikumā, atzīstot, ka darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas ar 2003. gada 20. jūniju.

Izskatījusi atbildētājas Latgales Amatniecības meistarų skolas apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2004.gada 16.februārī prasību

apmierināja daļēji. Atzīti par spēkā neesošiem Latgales Amatniecības meistarų skolas direktores 2002.gada 7.oktobra rīkojumi Nr.60-k un Nr.61-k. Pamatojoties uz Darba likuma 100.panta pirmo daļu ar 2004.gada 16.februāri izbeigtas darba tiesiskās attiecības starp pusēm un no atbildētājas par labu prasītājam piedzīta Ls 4620,07 kompensācija par darba piespiedu kavējumu no 2002.gada 7.oktobra līdz 2004.gada 16.februārim, kā arī tiesāšanās izdevumi Ls 237,13 apmērā.

Izskatījusi atbildētājas kasācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2004.gada 9.jūnijā nosprieda atcelt Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.februāra spriedumu daļā ar kuru darba tiesiskās attiecības atzītas par izbeigtām ar 2004.gada 16.februāri, piedzīta atlīdzība par darba piespiedu kavējumu un tiesāšanās izdevumi. Spriedums daļā, ar kuru I.D. atstādināšana no darba pienākumu pildīšanas un atļaišana no darba atzīta par nelikumīgu, atstāts negrozīts.

Izskatījusi atkārtoti Latgales Amatniecības meistarų skolas apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2004.gada 13.oktobra spriedumu prasību apmierināja daļēji. Pamatojoties uz Darba likuma 100. panta pirmo daļu tiesa izbeidza darba tiesiskās attiecības starp I.D. un Latgales amatniecības meistarų skolu ar 2003. gada 20.jūniju, piedzina no atbildētājas par labu prasītājam Ls 2381,28 atlīdzību par darba piespiedu kavējumu no 2002. gada 8.oktobra līdz 2003.gada 5.jūnijam un tiesāšanās izdevumus Ls 184,53. Pārējā daļā prasība noraidīta. Lietā taisīts sprieduma izpildīšanas pagriezīens un piedzīti no prasītājas par labu atbildētājam Ls 2350,73.

Apelācijas instances tiesa atzina, ka I.D., izmantojot savas Darba likuma 126.panta pirmajā daļā garantētās tiesības, pirmās instances tiesā nepārprotami paudusi nevēlēšanos tikt atjaunotai iepriekšējā amatā un lūgusi izbeigt darba tiesiskās attiecības ar sprieduma pasludināšanas dienu. Tādējādi prasītāja savas sākotnēji celtās prasības priekšmetu daļēji grozījusi, un pirmās instances tiesa atbilstoši prasības grozījumam taisījusi spriedumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar 2003.gada 20.jūniju.

Civilprocesa likuma 426.panta pirmajā daļā noteikts, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts sūdzībā. Saskaņā ar šā panta otrās daļas noteikumiem apelācijas instance izskata tikai tos prasījumus, kas izskatīti pirmās instances tiesā. Prasības priekšmeta vai pamata grozīšana apelācijas instances tiesā nav pieļaujama.

I.D. Rēzeknes tiesas 2003.gada 20.jūnija spriedumu apelācijas kārtībā nav pārsūdzējusi un, tā kā prasības priekšmets grozīts pirmās instances tiesā un prasītājas skaidri deklarētās pozīcijas maiņu apelācijas instances tiesas procesā likums neparedz, tad nav likumiska pamata cita darba tiesisko attiecību izbeigšanas datuma noteikšanai. Pie šādiem apstākļiem Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka darba tiesiskās attiecības starp I.D. un Latgales amatniecības meistarų skolu, pamatojoties uz Darba likuma 100.panta pirmo daļu, izbeidzamas ar 2003. gada 20.jūniju.

Tā kā šajā gadījumā pastāv pamats prasītājas atjaunošanai iepriekšējā darbā, bet pēc viņas lūguma darba tiesiskās attiecības izbeigtas ar tiesas spriedumu, tad saskaņā ar Darba likuma 126.panta pirmo daļu Inai Dūdai izmaksājama atlīdzība par visu darba piespiedu kavējuma laiku līdz 2003. gada 5. jūnijam.

Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka ir noraidāms I.D. prasījums par kompensācijas piedziņu par neizmantoto atvaļinājumu. Darba likuma 149.panta piektajā daļā paredzēts vienīgais gadījums, kad ir pieļaujama ikgadējā apmaksātā

atvaļinājuma atlīdzināšana naudā, proti, kad darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas un darbinieks ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu nav izmantojis. Lietā nepastāv strīds, ka 2002.gada oktobra mēnesī prasītājam izmaksāta atlīdzība par neizmantoto atvaļinājumu līdz atlaišanas dienai. Saskaņā ar minēto likuma normu darba piespiedu kavējuma laiku ieskaita laikā, kas dod tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, ja darbinieks bijis prettiesiski atlaists no darba un atjaunots iepriekšējā darbā. I.D., lai arī atlaista prettiesiski, iepriekšējā darbā netiek atjaunota, tātad darba piespiedu kavējuma laiks viņai nedod tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Darba likuma 126.panta noteikts, ka prettiesiski atlaistajam darbiniekam izmaksājama vidēja izpeļņa, nekādu citu kompensāciju izmaksas likums neparedz. Līdz ar to Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa bez likumiska pamata piedzinusi no atbildētāja I.D. labā kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu 686,88 Ls apmērā.

Latgales amatniecības meistarų skola pilnā apjomā ir izpildījusi Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.februāra spriedumu, saskaņā ar kuru no atbildētāja I.D. labā piedzīta atlīdzība par darba piespiedu kavējuma laiku no 2002.gada 7.oktobra līdz 2004.gada 16.februārim 4620,07 Ls un tiesāšanās izdevumi 237,13 Ls, kopā 4857,20 Ls, bet valsts labā - tiesas izdevumi 190,50 Ls. Tā kā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts ir atcēlis Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.februāra spriedumu šajā daļā un pēc lietas jaunas izskatīšanas no atbildētāja tiek piedzītas mazākas summas, proti, 2506,47 Ls un valstij - 184,53 Ls, tad atbilstoši Civilprocesa likuma 634. un 635.pantu noteikumiem lietā taisāms sprieduma izpildīšanas pagrieziens un piedzīto summu starpība jāatdod atpakaļ atbildētājam. Tādējādi no I.D. Latgales amatniecības meistarų skolas labā piedzenami 2350.73 Ls.

Kasācijas sūdzībā I.D. lūdz Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 13.oktobra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasatore norāda, ka izbeidzot darba tiesiskās attiecības starp pusēm ar 2003.gada 20.jūniju, tiesa nepareizi tulkojusi Darba likuma 126.panta pirmo daļu, jo atlīdzība par visu darba piespiedu kavējuma laiku izmaksājama arī gadījumā, ja tiesa, kaut arī pastāv pamats darbinieku atjaunot iepriekšējā darbā, pēc viņa lūguma izbeidz darba tiesiskās attiecības ar tiesas spriedumu.

Prasītāja izmantoja Darba likuma 126.pantā paredzētās tiesības un lūdza atzīt darba devēja uzteikumu par spēkā neesošu un izbeigt darba tiesiskās attiecības „ar tiesas spriedumu”, nekonkretizējot datumu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 203.pantu, tiesas spriedums iegūst likuma spēku un kļūst saistošs tikai pēc tā stāšanās spēkā. Šajā gadījumā 2003.gada 20.jūnija spriedums spēkā nestājās, jo tika pārsūdzēts. Līdz ar to nebija iespējams izbeigt darba tiesiskās attiecības un tās formāli turpinājās.

Prasītāja nepārsūdzēja apelācijas kārtībā pirmās instances tiesas spriedumu, jo tas apmierināja viņas pamatprasījumus.

Darba likuma 126.panta nepareizais tulkojums novedis pie nepareiza spriedums daļā par prasītājam izmaksājamās atlīdzības par darba piespiedu kavējuma apmēru. Tā kā 2003.gada 20.jūnijā spriedums nestājās spēkā, tad prasītājam nebija iespējas iekārtoties citā darbā līdz 2004.gada 16.februārim. līdz ar to laika periods no 2002.gada 7.oktobra līdz 2004.gada 16.februārim atzīstams par piespiedu darba kavējumu darba devēja prettiesiskās rīcības dēļ, un par to, saskaņā ar Darba likuma 126.panta pirmo daļu, izmaksājama likumā noteiktā atlīdzība.

Tiesas kolēģija nav piemērojusi Darba likuma 152.panta ceturto daļu, atzīstot, ka prettiesiski no darba atlaistajai prasītājai nav tiesību uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, tāpēc ka viņa netiek atjaunota iepriekšējā darbā. Tādējādi, nepareizi tulkota Darba likuma 149.panta piektā daļa, kura, pretēji tiesas viedoklim, paredz iespēju atlīdzināt naudā neizmanto to ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, izbeidzot darba tiesiskās attiecības.

Augstāk minētais liecina, ka tiesas kolēģija nepamatoti nav piemērojusi Darba likuma 128.panta pirmo daļu un 58.panta ceturto daļu, kas ir pamats sprieduma atcelšanai šajā daļā un lietas nosūtīšanai jaunai izskatīšanai.

Senāts, pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris kasācijas sūdzības motīvus, atzīst, ka Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedums atbilst Darba likuma 126. panta noteikumiem un atstājams negrozīts.

Izskatot prasītājas I.D. prasību par atjaunošanu darbā, pirmās instances tiesa apmierinājusi prasītājas lūgumu izbeigt viņas darba attiecības ar Latgales amatniecības meistarų skolu no tiesas sprieduma dienas, t.i., ar 2003.gada 20.jūniju. Pirmās instances tiesa šo prasītājas lūgumu, kas izteikts tiesas sēdes laikā, apmierinājusi. Pirmās instances tiesas spriedumu prasītāja nav pārsūdzējusi. Arī ar apelācijas instances tiesas 2004. gada 13. oktobra spriedumu prasītājas darba attiecības izbeigtas ar 2003. gada 20.jūniju. No tā secināms, ka kasācijas kārtībā nav apspriežami prasītājas iebildumi kasācijas sūdzībā jautājumā par cita datuma noteikšanu darba attiecību izbeigšanai. Apelācijas instances tiesa izskata lietu tādā apjomā kā lūgts apelācijas sūdzībā (Civilprocesa likuma 426. pants), kuru iesniegusi atbildētāja. Nav pamatota norāde uz Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004. gada 16. februāra spriedumu, kas atcelts kasācijas kārtībā un tādēļ nav spēkā. Līdz ar to šim tiesas spriedumam nav tiesiskas nozīmes strīda izšķiršanā. Atzīstot, ka darba attiecības izbeigtas 2003.gada 20.jūnijā, arī jautājums par darba piespiedu kavējuma apmaksu un no tā izrietošām sekām aprēķināms saskaņā ar šo datumu. Senāts atzīst, ka pēc darba attiecību izbeigšanās nav pamatota prasība par darba piespiedu kavējuma apmaksu.

Nepamatota ir norāde kasācijas sūdzībā, ka tiesa nepareizi tulkojusi Darba likuma 149. panta piekto daļu un nav piemērojusi 152. panta pirmās daļas 4. punktu. Konstatēts, ka par laiku līdz atlaišanas dienai atvaļinājuma kompensācija izmaksāta. Apelācijas instances tiesa pareizi norādījusi, ka kompensācija par neizmanto to atvaļinājumu darba piespiedu kavējuma laikā izmaksājama gadījumā, kad nepamatoti atlaistais darbinieks tiek atjaunots darbā, kas šajā lietā nav noticis, jo darba attiecības izbeigtas pēc prasītājas pieprasījuma. Nav tiesiska pamata kompensācijas piedziņai par atvaļinājumu pēc tam, kad darba attiecības jau ir izbeigtas. Tāpēc apelācijas instances tiesa Darba likuma 149. panta piekto daļu kopsakarā ar 152. panta pirmās daļas 4. punktu iztulkojusi pareizi.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 13.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet prasītājas I.D. kasācijas sūdzību noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

R.Krauze

Senatore

R.Zaķe

Senators

I.Fridrihsons